

Vrtivka orechová (*Rhagoletis completa*)

K škodcom rastlín z rodu *Juglans* patrí aj pôvodom neeurópska vrtivka orechová, ktorá sa vyskytuje v južnej a strednej časti USA. V Severnej Amerike k hostiteľským rastlinám z rodu *Juglans* patrí orech čierny (*Juglans nigra*), orech drobnoplodý (*Juglans microcarpa*), *Juglans californica*, *Juglans hindsii*, *Juglans hirsuta*, *Juglans major* a *Juglans mollis*. V Európe je významným hostiteľom orech kráľovský (*Juglans regia*), pričom k ďalším hostiteľom *Rhagoletis completa* patrí aj broskyňa obyčajná (*Prunus persica*). Prvé záznamy o výskyte škodcu v Európe pochádzajú z roku 1986 zo Švajčiarska, neskôr bol zistený v Taliansku, Bosne a Hercegovine, Slovinsku, Holandsku, Francúzsku, Chorvátsku, Rakúsku, Srbsku, Nemecku a Maďarsku. Od roku 2017 je škodca prítomný už aj v Českej republike.

Obr. 1 – Vrtivka orechová

<http://nathistoc.bio.uci.edu/diptera/Rhagoletis%20completa/index.htm>

Vrtivka orechová, drobná muška s veľkosťou 4 - 6,4 mm, sa vyznačuje žltým sfarbeným hlavou so zelenými očami, hrud' škodcu je žltohnedá až hrdzavá s výraznou žltou škvrnou. Krídla, ktoré sú priehľadné, majú štyri priečne tmavé pásiky. Samci sú v porovnaní so samičkami menší, stehná sú čierne až žltohnedé. Vajíčka, bielo sfarbené, majú elipsovité tvar a veľkosť 1 mm. Larva škodcu je beznohá a dlhá zhruba 8 – 10 mm. Larvy sa kukli v pôde pod stromami a v štádiu kukly prezimujú.

Hnedo sfarbené pupárium dorastá do dĺžky 6 mm. Dospelce možno pozorovať od júla až do augusta, v poľných podmienkach dokážu prežiť až 40 dní. Škodca vytvára jednu generáciu za rok.

K základným príznakom prítomnosti vrtivky orechovej patria vpichy na šupke, ktoré vznikli po kladení vajíčok. Okolo vpichov dochádza k farebným zmenám, šupka postupne hnedne až sčernie. V miestach napadnutia pozorujeme larvy. Potom, ako larvy plod opustia, zostávajú v šupke chodbičky, šupka mäkne a môže zhnúť. Šupka sa ťažko odstraňuje. V prípade skorého napadnutia sú plody scvrknuté, mäknú a opadávajú zo stromu. Škodca môže byť najjednoduchšie identifikovaný ako larva v plodoch alebo ako dospelý jedinec pomocou žltých lepových lapačov.

Obr. 2 – Vrtivka orechová - larvy

<https://bladmineerders.nl/parasites/animalia/arthropoda/insecta/diptera/brachycera/tephritidae/rhagoletis/rhagoletis-completa/>

V prípade výskytu vrtivky orechovej odporúčame opadané a napadnuté plody odstrániť a spáliť. Odporúča sa taktiež odstraňovanie voľne rastúcich a opustených orechov v okolí sádov. Po jesennom opade listov odporúčame dôkladnú likvidáciu všetkých opadaných častí stromu a následne mechanickú kultiváciu pôdy (napr. rýľovaním), prípadne aj opakovane v jarnom období. Ďalej z mechanických spôsobov ochrany odporúčame na jar (najneskôr

v máji) pokryť zem fóliou, resp. netkanou textíliou, čím sa zabráni vyleteniu vyliahnutých dospelcov z pôdy. V priebehu sezóny odporúčame do koruny stromu inštalovať žlté lepové dosky (prípadne aj s atraktantom), ktoré svojou farbou lákajú škodcu (okolo 5 ks podľa veľkosti koruny), ktoré je potrebné vymieňať približne každé 2-3 týždne a ponechať minimálne do začiatku septembra. Chemická ochrana je zameraná predovšetkým na likvidáciu dospelcov ešte pred nakladením vajíčok. S chemickou ochranou je potrebné začať začiatkom júla (najneskôr okolo 15.7.) a v 7 – 14 dňových intervaloch ju opakovať do doby asi 1 mesiac pred zberom. Posledné ošetrovanie sa odporúča pre neskoršie dozrievajúce odrody okolo 25. augusta, ale treba brať do úvahy aj početnosť dospelcov odchytených na žltých lepových doskách a ochrannú dobu použitého prípravku. Vajíčka nakladené po tomto termíne už nemajú dostatok času na vývoj a spôsobenie škody.

V súčasnosti je v Slovenskej republike autorizovaný proti tomuto škodcovi prípravok Mospilan 20 SP (aj MB) s účinnou látkou acetamiprid (paralelné prípravky AcetGuard a Kachikoma a iba v MB balení Vošky-molice Stop). Ošetruje sa pri zistení výskytu škodcu počas dozrievania plodov v rastovej fáze od začiatku vývoja plodov po fázu plnej zrelosti (BBCH 71 – 89) v dávke 0,25-0,375 kg/ha v množstve vody 600-1500 l/ha pri ochrannej dobe 14 dní. Maximálny počet aplikácií za sezónu je stanovený na jedno ošetrovanie.

V prípade, že budú v priebehu ďalšieho obdobia autorizované v podmienkach Slovenska aj ďalšie prípravky na ochranu rastlín, je potrebné sa riadiť pokynmi uvedenými na ich etikete.

Vzhľadom na to, že vrtivka orechová už nie je podľa legislatívy považovaná za karanténneho škodcu Únie, nie je potrebné nahlasovať jej výskyt.

Obr. 3 – Vrtivka orechová

<https://gd.eppo.int/taxon/RHAGCO/photos>